

De Bandoeffe huis no. 11.

Dec. 1935. Kerstnummer.

Over Boeken voor Kleuters.

p. 328

De Kleuter staat tegenwoordig in het middelpunt der algemeene belangstelling. In het middelpunt der belangstelling van de vaders en de moeders heeft hij vanzelf altijd al gestaan; wat is er heerlijker dan zoo'n kind, dat van baby tot mensche gaat worden?

Van de moeders zijn de eerste, zwaarste zorgen voor het lichamelijk welzijn van haar kind achter den rug; voor de vaders komt de tijd, dat het een genot is, zich met het kind bezig te houden. De ouders genieten van de steeds stijgende kans op een antwoord op die groote vraag: Wat zal dit kindeke worden?

Naast de ouders hebben zich de laatste tientallen jaren de paedagogen en de medici gevoegd. Ook zij hebben in liefdevolle aandacht den kleuter gadegeslagen. Zij hebben veel opgemerkt, veel ontdekt, dat de meeste ouders bij ingeving reeds wisten maar niet openbaarden. Ze kwamen, evenals de ouders die zich de kostbaarheid hunner schatten bewust zijn, tot de overtuiging, dat de jaren van vier tot acht van overwegenden invloed zijn op de ontwikkeling van lichaam en ziel. Wat in die jaren aan het menschenkind bedorven wordt, is moeilijk of niet meer te herstellen. Waar in die jaren het jonge lichaam en het ontwakend bewustzijn mee gezegend wordt, blijft een zegen voor het verdere leven van het kind.

Wij willen hier spreken over de ontwikkeling van de geestelijke vermogens van het kind in den leeftijd van vier tot acht jaar. En wel over die ontwikkeling door lectuur, door het Boek. Gedurende de jaren van vier tot zes kan, op een enkele uitzondering na, slechts van het voorgelezen boek sprake zijn. De enkele vroegelingetjes, die in deze jaren het lezen al spelend leeren van zusjes, die niet aflatende schoolje te spelen, of van volijverige moeders en kinderjuffrouwen zijn niet van invloed op onze beschouwingen, klein als hun aantal is. Men kan ze bij de zes tot achtjarigen indeelen, als het om de keuze van leesstof en voorleesboek gaat. Wat zullen wij onze kinderen van vier tot zes jaar voorlezen? Men heeft geen opvoedkundige van professie te zijn om te begrijpen, dat het verhaal, en liefst het verhaal, dat in een half uur, hoogstens drie kwartier uitgelezen kan worden, het verhaal in proza of kinderlijk berijmd, het best geschikt is, om het kind van dien leeftijd voor te lezen. Men kan het zoo nu en dan afwisselen door een aardig, goed vloeiend versje.

Een geheel boek, of een verhaal zóo lang, dat het in gedeelten moet worden voorgelezen, is nog

niet aan ze besteed. Dan zal hun prille aandacht verslappen. Een verhaal, dat bij hen inslaat, zullen ze telkens opnieuw van U verlangen. Gij, die U interesseert voor kleuterlectuur en voorlezen zult weten, dat zij in gespannen aandacht bij elke herhaling van het bewonderde en geliefde verhaal, dezelfde intonatie, denzelfden klemtoon van U eischen. Mocht ge niet op dreef kunnen komen, dan zullen zij U wel helpen. Al vóórlezende zult gij Uw lectuur vanzelf aanpassen aan de kinderen. De een vraagt verhalen, die heusch gebeurd zijn, de andere wil wegdroomen in Sprookjes. Leest ge voor méér dan één kind, dan kunt ge elk op hun beurt verblijden door een verhaal in hun liefste genre.

Al voorlezende zult ge U Uw eigen jeugd herinneren. De verhalen, die aan U werden verteld meestal. Want de kleuterliteratuur biedt nog niet zoo heel lang zijn uitgebreide keus. Toch las men U natuurlijk ook wel „voor”. Als gij U in Uw herinneringen verdiept, zult ge begrijpen van hoeveel gewicht voor de ontwikkeling der kinderziel de door U opgenomen taak is. Gij zult denken aan het woord van Virginia Loveling:

Wat in de kinderjaren het harte boeit en tooit blijft altijd in het geheugen.

en men vergeet het nooit.

Ge zult ook beseffen, dat ge het kind voorbereidt op het grijpen naar een boek, op het verlangen om zelf te kunnen lezen. Als dat verlangen eenmaal gewekt is, is de eerste stap gezet op den weg, die het kind leiden zal naar den hoek met het boek, naar het toevluchtsoord, dat hij de jaren door steeds meer noodig zal krijgen en waar steeds schooner schatten hem wachten. Waar vinden we nu goede verhalen om aan onze vier- tot zesjarige voor te lezen? De keus is groot genoeg. Ook ontbreekt de ervaren gids niet op dit zeer uitgestrekte terrein. Ik noem de Catalogus „Het Goede Kinderboek”, van het echtpaar Hellinga-Zwart, waarbij zich juffrouw de Gaaij-Fortman heeft gevoegd, welke catalogus geregeld bijgehouden wordt. Gij zult de titels van vele verhalenbundels vinden. De besten onzer kinderschrijfsters hebben in genegen aandacht voor Uw kind verhalen bijeengezocht. Daar zijn de verhalenbundels bijeengebracht door SUZE GRUIJS-KRUSEMAN, MARIE VAN ZEGGELLEN, EMMY VAN LOKHORST.

Bijeengebracht zijn deze verhalen. De genoemde schrijfsters hebben aan auteurs, van wie iets goeds mochten verwachten, verhalen gevraagd en die gebundeld. Zoo werd een levendige afwissel-

ling verkregen en behouden. Die afwisseling, de bontheid van de rij, gaat zoo licht verloren in de verhalen bundels, die door één hand zijn geschreven, vooral als ze vele verhalen bevatten. Die afwisseling hebben de samenstellers nog meer bevorderd door de bundels samen te stellen uit verhalen en versjes, gezelschapspelletjes, raadseltjes en grapjes. Een onuitputtelijke bron van genot is zulk een boek. Even wil ik U over het versjes voorlezen spreken. Ik ben er zeker van, dat ik niet nu zou kunnen genieten van Antonie Donker's zoetvloeiende verzen, of stil gelukkig zijn in altijd maar weer het rythme van hetzelfde vers, als ik niet van mijn vroegste jeugd af versjes had geleerd, doordat ze me voorgelezen zijn, of omdat ik ze zelf vroeg las. Ik ken er nog vele uit mijn hoofd „Ik zeg je, mijn Bregje, loop niet langs dat hegje, dan scheurt ge Uw kleed. Want dorens en takken, die grijpen en pakken, En houden goed beet". Onze moderne kinderversjes-auteurs doen het heel wat welluidender en kinderlijker. Zoek eens in de verhalenbundels naar de versjes van DAVID TOMKINS. Maar wij waren er in onze jeugd gelukkig mee, en het bereidde ons toch voor op het verzen lezen en genieten van later.

Uit de bundels, die ik daareven noemde, moet U voor Uw vier- tot zesjarige toch nog kiezen. De bundels bestrijken een grooter leeftijdsgebied.

Onderschat Uw jong publiek nooit. Laat ze gerust maar eens even op hun geestelijke teentjes gaan staan. Het doet veel meer kwaad, dat een kind moet zuchten: „Wat flauw! Wat kinderachtig!", dan dat het zich wat inspannen moet, of dat ge niet de volle zekerheid hebt, dat het kind het gebodene geheel begrepen heeft. Nog eens: Kies daarom zorgvuldig. Een bepaald te moeilijk verhaal gaat voor hen verloren. En wat erger is: blijft meestal verloren. Wie zijn ongeduld niet bedwingen kan en zijn kinderen te vroeg *Niels Holgerson's Wonderbare Reis* gaat voorlezen, doodt de belangstelling voor zulk een boek en loopt de kans, dat de kinderen er niet meer toe komen. Een geheel eigen plaats in de kleuterliteratuur is ingeruimd voor het onvolprezen *Kabouterhuis* van MEVROUW VAN HILLE-GAERTHE.

Dit verhaal zet de kinders aan het werk, om de wollen poppetjes te maken, die als kabouters de helden van het verhaal zijn. Achter in het boek is voor Moeder of Juf aangegeven, hoe de poppetjes gemaakt moeten worden, MEVROUW VAN OVEN-VAN DOORN schreef haar „*Svens Avontuur in het Hooge Noorden*" en bracht haar lezer-tjes daarmee eveneens tot handenarbeid. Hoeveel

heerlijke middagen worden met boeken als deze gesloten! De kinderen verzinnen zelf weer nieuwe avonturen voor de wezentjes die hun handjes gemaakt hebben en hun eigen fantasie, zet hen dan weer aan het werk om het aantal van hun personages uit te breiden.

Een apart soort kleuterliteratuur is Het Vertelprentenboek. Dit is het boek, waarbij de tekst geheel en al ondersteund wordt door de teekeningen. Als voorbeeld noem ik U: „*Als Wies en Fritsje groot zijn*", door RIET VAN BUUREN¹⁾. In aardig rijm worden de lotgevallen van Wies en Fritsje verhaald en al wat gelezen wordt, wordt teruggevonden in de teekeningen. Het mooie: „*Riet en Nel en hun vriendjes*", van LEONARD ROGGEVEEN²⁾ is bijna zoo'n vertelprentenboek. Het titelblad geeft aan: „Met zéér veel platen van Rie Cramer". De kinderen zullen genieten van wat de vlotte verteller en de knappe teekenaarster in volledige samenwerking tot stand hebben gebracht.

Met beleid hebben we het jonge kind zoover gebracht, dat het begrijpt, lezen is een genot. We hebben de kansen verhoogd, dat het klaar is om lezen te gaan leren. Om zelf de schatten te gaan delven en niet meer afhankelijk te zijn van een ander. Om de teekens te gaan verstaan, die hen tot hiertoe kabalistische figuren moeten hebben toegeschenen en die hen zooveel genotvolle uren hebben verschaft.

Gaan we nu over tot de lectuur voor kinderen van 6-8 jaar.

Als we onze gedachten laten gaan over het lezen leeren in den tegenwoordigen tijd, dan passen ons woorden van dankende hulde jegens hen, die met onuitputtelijk geduld en gescherpt vernuft lezenswaardige verhaaltjes wisten samen te stellen uit eenlettergrepige of eenvoudig samengestelde woorden en jegens hen, die met behulp van deze boekjes de kinderen in drie, vier maanden tijd lezen leeren. Want zoo is het tegenwoordig: begin September vangen de A.B.C. studentjes aan; onder den Kerstboom kan men al boekjes met boeiende verhaaltjes leggen, die ze lezen kunnen, o weelde!

Er zijn literaire kunstenaars, die Nobelprijzen winnen. Er zijn kunstenaars, die boek na boekje schrijven, bewonderenswaardige literatuur in éénlettergrepige woorden.

LIGTHART en SCHEEPSTRA³⁾ die namen komen ons nu vanzelf op de lippen. Hoe genieten

¹⁾ Uitgever: Kluitman, Alkmaar.

²⁾ Uitgever van Goor, den Haag.

³⁾ Uitgevers Wolters, Groningen.

de kinderen nog steeds van Ot en Sien, van Pim en Mien. Hoe trotsch maakt het de jongelui te kunnen lezen „Ot zit met Sien weer eens in de ton”.

BLOEMINK ¹⁾ wist met woorden te tooveren in boekjes en kindertijdschriften, **WILHELMINA BLOKKER** voerde in boekje na boekje haar publiek steeds verder den weg op naar het doel genoemd in den titel van haar tiende boekje: „*Lees met plezier*”. Een serie kleuterverhalen verscheen, waaronder: *van Annelies en Fik* door **VAN DIJK**. ²⁾

Fik houdt het meest van Annelies.

O, zoete Fik, zei Annelies.

Kunt ge nog eens even als de kinderkens worden en voelen, wat het voor de zesjarige beteekent: *dit te kunnen lezen*? Moeder vóór te lezen, zoo als moeder het kind heeft voorgelezen? **WOUTERS EN VAN DE HULST** schreven een serie boekjes: *Lezen leeren*. ³⁾ Ze zijn zóó rijk geïllustreerd, dat ze het vertelprentenboek naderen. Ze geven in de eenvoudigste zinnestjes reeds klankschoonheid, rhytme en rijm. Ze klimmen zoo geleidelijk op in moeilijkheid, dat er bij een normaal bevattelijk kind maar heel weinig onderwijs noodig is, om het tot vlot lezen te brengen.

Bij deze voorbeelden van eigen leesstof voor de zes- tot achtjarigen moet ik het laten, al zou ik U nog heel wat meer mooie, geschikte, vernuftig samengestelde boekjes kunnen noemen. Ga naar Uw boekhandel en vraag ze te zien. Meen niet, dat er een teveel van deze boekjes zou kunnen zijn.

Ligthart schreef in één van zijn voorredenen, dat een onderwijzeres hem gezegd had: „Van die doorren- boekjes hebben wij nooit genoeg”. Zoo is het. Lezen is een techniek. De kinderen moeten routine verwerven. Slechts de geroutineerde lezer geniet. Er moet heel wat leesstof verwerkt worden eer het kind vlot leest. Daarom zijn er nooit genoeg goede boeken, geschikt om door 6-8 jarigen gelezen te worden. Want hoe animeert het, alweer een nieuw boek, alweer aardige verhaaltjes, mooie versjes. Hoe heerlijk is het, dat uit de school verdwenen is de kwellende foltering, van onze kinderjaren: Jan, lees jij dat lesje eens — Nu Piet — Nu Toos — Nu is Marietje aan de beurt — Zoo het heele lesuur door. Tot je het boek en het verhaaltje, laat het misschien aardig geweest zijn, hartgrondig verfoeide en het lezen beu werd.

¹⁾ Uitgevers van Goor, den Haag.

²⁾ Uitgevers Kluitman, Alkmaar.

³⁾ Uitgevers P. Noordhof, Groningen.

Hoe beter het kind kan lezen, hoe meer zijn geestelijke horizon zich verwijdt en hoe grooter het aantal boeken wordt, dat op hem wacht.

Ik wil U enkele voorbeelden geven van goede kinderliteratuur. In mevrouw **BOONE SWARTWOLD** ¹⁾ hebben wij een schrijfster, die weet, wat de kinderen toekomt. Haar boeken boeien. Haar taal is goed en zuiver. Zonder eenige opzettelijkheid voedt ze de kinderen op tot hartelijke belangstelling in elkaars wel en wee en in het wel en wee van de groote menschen om hen heen. Die belangstelling uit zich in daden. Bibabonnetje is altijd bezig, er is altijd wat te helpen of te bedisselen. En hoe bedrijvig is de kleine Columbus uit dat aardige boek: *De kleine Columbus en het paardenspeljongetje*. De drie jongetjes uit dit boek; Wiet, Fedor en Koos zullen voorgoed in de herinnering der lezertjes blijven en ze zullen van hen leeren, hoe men kameraden moet zijn. **LEONAARD ROGGEVEEN** schreef zijn heerlijke verhalen van Daantje ²⁾. Om *De baard van Daantje*, om *Daantje die schaatsenrijden gaat*, om *Daantje die het huishouden doet*, om *Daantje die boodschappen doet*, zullen de kinderen schaterend moeten lachen. Maar het zal een gezonde lach zijn, niet de overspannen lach om zoogenaamd grappige kinderboeken van een periode, die voorbij ging. Ik heb eens een zevenjarige jongen met boek en al op den grond zien rollen. — Daar sloeg hij met armen en beenen, gierde, hikte van de lach. — Het was een naar gezicht. Het boek, dat zulke reacties opwekt, veroorzaakt zichzelf.

Van vele juweeltjes, die al lang geleden verschenen, maar nog altijd van hooge waarde zijn voor onze kinderen noem ik: *De bril van het kleermakertje* van **IDA HEIJERMANS**, en de twee allerliefste boekjes, die van **Amelioranna** ³⁾ vertellen, hoe ze altijd maar in de weer was om zonnenschijn te brengen in het leven van haar moeder en de groote schare van haar broertjes en zusjes. **NIENKE VAN HICHTUM** bewerkte de boekjes uit het Engelsch, de verhaaltjes glanzden van een fijnen humor.

Al wordt het kind ook nog zoo vaardig in het zelflezen, toch behoudt het voorlezen groote waarde. Voorlezend brengen wij het kind op hooger plan. Als we voorlezen en liefst voor eenige kinderen bij elkaar, scheppen wij een gevoel van saamhorigheid, schenken wij de kinderen schoone uren, die ze niet licht vergeten zullen. Als vóórleesboek voor de kinderen van 6—8 jaar en ouder spant wel de kroon het prachtige vertelselboek.

¹⁾ Uitgevers Meulenhoff, Amsterdam.

²⁾ Uitgevers van Goor, den Haag.

³⁾ Uitgevers Kluitman, Alkmaar.

door **NIENKE VAN HICHTUM** samengesteld uit het beste, dat **NELLIE VAN KOL**, die pionierster op het gebied der kinderliteratuur ons heeft nagelaten. ¹⁾ Nellie van Kol heeft zelf veel goeds geschreven, heeft ook veel schoons op vreemden bodem gevonden en dat bewerkt. Uit haar heel groot mooi boekwerk moeten we voor onze zes- tot achtjarigen kiezen, doch we zullen zeker verhalen van onze gading vinden.

Bij Nienke van Hichtum was de samenstelling zeker in goede handen. — Hoe heeft zij zelf onze kinderen verblijd met haar vertelselboeken, waarvan ik noem: „*Moeders vertellingen*” en „*Het Groot Winteravondboek!*” ²⁾. In dankbaar herdenken moet ik U een vertelprentenboek noemen, dat al aan menige generatie zonnige uren heeft geschonken, dat de zes- tot achtjarigen altijd weer opnieuw boeit, terwijl de oudere broers en zusjes benevens vader en moeder het een buitenkansje achten, als ze ook eens mee mogen lezen en kijken. Ik bedoel de onsterfelijke *Prikkebeen*, ³⁾ die aan zijn lieve zuster Ursula schrijft dat hij naar Amerika gaat, naar dat echte kapellenland en die zooveel wonderbaarlijke avonturen beleeft, die altijd maar weer goed afloopen.

Nog even wil ik U spreken over het uiterlijk der boeken, die ge aan Uw kinderen geeft. Als ge in den winkel de keus hebt tusschen gebonden en ingenaaid, toe, koop dan het gebonden boek. Laat een boek een blijvend bezit voor Uw kind zijn, en een verheugenis, omdat het er zoo fleurig, of welverzorgd of mooi uitziet.

Koopt ge voor Uw kind eigen schoolleesboekjes, die uit den aard der zaak niet gebonden zijn, laat dan enkele bij elkaar binden in een fleurige, kleurige band.

Stel U eens voor: Zoo vier van die boekjes bij elkaar, in een vuurroode linnen band en dan in gouden letters er op: Het boek van Marijke, of hoe de kleuter heeten mag! Welk een rijkdom, welk een bezit!

Zoo'n boek kan een waardig begin zijn van een waardevol bezit: een eigen bibliotheekje.

Mijn eerste boek prijkt nog steeds in mijn boekenkast, op een eereplaats tusschen vele anderen. — Een vergeten uitgave, een vergeten auteur — doch ik zegen nog steeds de hand, die het me gaf en die me aldus de weg opleidde naar den hoek met het boek, waar voor heel veel zorgen en bekommernissen troost is te vinden.

S. LUGTEN - REYS.

¹⁾ Uitgevers van Goor, den Haag.

²⁾ Uitgevers Kluitman, Alkmaar.

³⁾ Uitgevers Pieter D. Bolle, Rotterdam.

DE VROOLIJKE AANDEELHOUDER:

De resultaten van het afgelopen boekjaar zijn zeer onbevredigend geweest

Wat denkt U thans van een sandwich met

JENNE'S
LEVERPASTEI?

Vergadering: „H á á á!”

